

Индивидуалната оценка – врата към ориентирано към детето правосъдие Обзор на изследванията в Европа на FOCUS

Декември 2021

Focus
Working together for children in criminal proceedings

Проект FOCUS е съфинансиран от програма „Права, равенство, гражданство“ на Европейския съюз (2014 -2020 г.)

Disclaimer

FOCUS research summary in Europe: Individual assessment – a gateway to a child centered represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

Съдържание

Благодарности	4
За проект FOCUS	5
Въведение	7
Резултати по държави	8
България	8
Гърция	8
Сърбия	8
Нидерландия	9
Румъния	9
Някои изводи от прегледа по проект FOCUS	11
Ключови препоръки	12

Благодарности

Обзорът на изследванията е част от проекта FOCUS и е компонент от набора от инструменти и ресурси. Кабинетното проучване на Европейско ниво и изследванията и консултанцията на национално ниво, проведени в периода февруари-октомври 2020 г. и бяха в сърцевината на дейности за подобряване на капацитета, пилотиране на инструмента за оценка и процедури. Както и за застъпничество на национално и международно ниво. Основните изводи бяха интегрирани в пилотните процеси по ФОКУС, които бяха проведени през 2021 г. в България, Нидерландия, Сърбия, Румуния и Гърция.

Анемиеке Волтиус, изследовател, медиатор и обучител и Силвия Рандацо, експерт по правосъдие за деца бяха водещи фигури в разработването на изследването, като получиха ценни напътствия от партньорите по проекта – Център по правата на децата, Сърбия, Институт по социални дейности и практики, България, Defence for Children, Холандия, Terre des hommes, Гърция и Terre des hommes Румъния и експертите Мариама Диало, регионален ръководител на програма „Достъп до правосъдие“, Регионален офис на Terre des hommes за Европа и Оринда Жони, регионален координатор на проект „ФОКУС“.

За проект FOCUS

Проект FOCUS (2020-2022) е финансиран от Европейския съюз проект, който има за цел да насърчава и подкрепя прилагането на правните задължения на ЕС за провеждане на индивидуална оценка на нуждите и обстоятелствата на деца, въввлечени в наказателни производства като жертви, извършители или заподозрени. Тези задължения са част от три директиви на ЕС, касаещи борбата с сексуалното насилие и сексуалната експлоатация, правата на жертвите на престъпления и процесуалните гаранции в зависимост от тяхното транспониране, понякога частично в националното законодателство.

Крайната цел на проекта е да подкрепи правосъдието, насочено към детето, и да гарантира, че децата в контакт със закона, като жертви и като нарушители, получават индивидуални грижи и имат достъп до персонализирана подкрепа и отговор, включително чрез процеси на възстановително правосъдие. Партньорите на FOCUS виждат прилагането на всеобхватен и мултидисциплинарен процес на индивидуална оценка като вход към правосъдието, насочено към детето. Фокусът е насочен по-специално към:

1. Да избрани систематични практики за индивидуална оценка с по-често приложение при деца, участващи в наказателни производства.
2. Да надгради знанията, капацитета и уменията на професионалистите в младежкото правосъдие относно стандартите, инструментите, процедурите и процесите при използването на мултидисциплинарна индивидуална оценка с деца в наказателното производство.
3. Да изгради знанията и капацитета на децата относно техните права в системата на наказателното правосъдие и овластяване на децата да бъдат агенти на промяната и застъпници за правосъдие, насочено към детето.

Проектът фасилитира ученето чрез международен взаимен обмен на практики между петте целеви страни: България, Гърция, Сърбия, Румъния и Холандия. Партньорите на FOCUS идентифицираха пропуски между теорията и практиката при прилагането на индивидуални практики за оценяване, пропуски, които бяха преодоляни чрез предоставяне на професионалистите на нови практически инструменти и ресурси за прилагане и систематизиране на процеса и практиката на индивидуална оценка в техните страни.

Основните разработени инструменти и ресурси на FOCUS са:

1. Стандартите FOCUS: предоставят ръководни принципи за извършване на индивидуални оценки за деца, участващи в наказателни производства, включително зачитане на Хартата на основните права и Конвенцията на ООН за правата на детето (инструмент)
2. Инструментът за саморефлексия на стандартите FOCUS: придружава стандартите FOCUS и подпомага заинтересованите страни и професионалистите в осмислянето на това как стандартите се прилагат или могат да бъдат прилагани по-добре в тяхната практика или в техните национални системи (инструмент).
3. Инструментът за проучване FOCUS: помага на заинтересованите страни да преразгледат състоянието на развитието на индивидуалните процеси на оценка (инструмент)
4. Референтната таблица FOCUS за напредък помага на заинтересованите страни да идентифицират действия за постигане на подобрения (инструмент)
5. Инструментът за пилотно планиране FOCUS: помага на заинтересованите страни да планират пилотни дейности за подобряване на индивидуалните процеси на оценка (инструмент)
6. Резюме на изследване в Европа на FOCUS за индивидуална оценка с деца (ресурси)

7. Международни стандарти по правата на човека, приложими към индивидуалните практики за оценка (ресурси)
8. Въпроси и отговори за индивидуална оценка – портал към правосъдие, насочено към детето: ключови концепции и често задавани въпроси (ресурси).

Въведение

Една от първите дейности, проведена в рамките на проекта „ФОКУС върху моите нужди: заедно в подкрепа на децата в наказателни процедури“, беше да се направи преглед на рамката и съществуващите изследвания и проекти, идентифициращи или описващи съществуващи практики за мултидисциплинарна индивидуална оценка.

В рамките на този преглед бяха картографирани националните системи на петте участващи държави. Те са България, Гърция, Сърбия, Нидерландия и Румъния. Бяха проведени също и преглед на литературата по темата и събеседвания със заинтересованите страни за идентифициране на ключови регионални проекти с цел да се съберат информация за опита на страните и препоръки, имащи отношение към мултидисциплинарни инструменти за оценка на потребностите на децата, както и за постигане на синергия и връзки с настоящи проекти.

Прегледът показва, че практиките за мултидисциплинарна индивидуална оценка стават все по-актуални, откакто се прилагат Директива 2012/29/ЕС за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и Директива (ЕС) 2016/800 относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство.

Прилагането на инструменти за индивидуална оценка както на деца жертви, така и на заподозрени или обвинени в престъпление деца обаче се възпрепятства от липсата на хармонизирани насоки, стандарти, принципи на обучение, мониторинг и споделяне на информация. Проучването установи актуална информация за конкретни инструменти за оценка на деца жертви, особено жертви на насилие. Резултатите включват също обещаващи практики, като например добре установени инструменти, практики „на едно гише“ за деца жертви като напр. модела „Барнахус“, както и адаптирани за деца механизми за изслушване на деца, които са заподозрени и/или обвинени в престъпление.

Резултати по държави

В петте държави, участващи в проекта, бе проведено изследване посредством преглед на документи и събеседвания със специалисти и млади хора. Основните резултати са обобщени по-долу:

България

- ◆ Липса на общо разбиране за индивидуалната оценка, също и поради липсата на връзка между системата за закрила/ благосъстояние и правосъдната система.
- ◆ Обещаващи практики, въведени от НПО и известен опит с пилотно прилагане, но липсва приемственост.
- ◆ Липса на специализирани инструменти за индивидуална оценка в рамките на наказателното производство – както за деца жертви, така и за деца, които са заподозрени и обвиняеми.
- ◆ Системата за закрила използва формуляри за оценка на риска за всички деца и за управление на случаите.

Гърция

- ◆ Важни правни реформи са укрепили статута и подкрепата за децата, участващи в наказателно производство.
- ◆ Разпоредбите на Директивата за жертвите не са напълно транспонирани.
- ◆ Оценката на деца, които са заподозрени и извършители се осъществява основно от служителите за младежка пробация, на които с прокурорска заповед се възлага случая на детето.
- ◆ Липсват стабилни структури и следва да се премахнат бариерите, за да се гарантира правилното извършване на индивидуални оценки.

Сърбия

- ◆ Индивидуалната оценка на деца, които са заподозрени или обвинени в престъпление, е регламентирана в Закона за малолетните и непълнолетните и Наказателно-процесуалния кодекс и се извършва по време на наказателно производство.
- ◆ Освен да установи фактите относно престъпното деяние, съдът определя и възрастта на детето, оценява степента му на зрялост, житейското му обкръжение и обстоятелства и други необходими факти, свързани с детето.

- ◆ Въведена е първоначална оценка на децата и младите хора в центровете за закрила/благосъстояние на детето.
- ◆ Липсва задължение за извършване на индивидуална оценка на децата, жертви на престъпление и няма достатъчно специализирани програми за подкрепа на децата след престъплението.

Нидерландия

- ◆ В случаите с деца жертви, законът изисква извършването на индивидуална оценка за установяване на конкретни потребности от закрила и за определяне дали и как жертвите могат да се ползват от подходящи мерки, като се отчитат аспектите, свързани с вторична виктимизация, сплашване и отмъщение. Индивидуалната оценка се извършва главно на ниво полицейско управление.
- ◆ В случаите с деца заподозрени или обвинени в престъпление, Съветът за закрила на детето провежда проучване на личните обстоятелства около детето. Индивидуалната оценка на тези деца обичайно се провежда на по-късен етап от наказателното производство.
- ◆ Използването на Националния инструментариум в системата за младежко правосъдие (инструментариумът LIJ) се приема добре от различните заинтересовани страни. Този инструментариум включва скрининг и оценка на риска и се използва за консултиране относно определянето на присъда и коя интервенция ще бъде най-подходяща.
- ◆ Холандската система за младежко правосъдие все още не е приведена в пълно съответствие със стандартите на ЕС и липсва цялостна и интегрирана система за индивидуална оценка както за децата жертви, така и за децата, които са заподозрени.

Румъния

- ◆ Полагат се значителни усилия на ниво отделни случаи, за обезпечаване на най-добрия интерес на детето, но все още има нужда от повече ресурси, обучение и от мултидисциплинарен подход.
- ◆ Липсват ясни стандарти за качество за индивидуалните оценки, а съществуващите инициативи за индивидуална оценка не са устойчиви при отсъствие на структурни институционални интервенции.
- ◆ Системата за социални услуги е неравномерно развита в селските и градските райони. Липсват услуги за идентифициране, ранна интервенция и механизми за документиране, насочване и наблюдение на случаи на деца, които са заподозрени/обвинени на местно ниво, особено в селските райони.
- ◆ Има необходимост от специализирани съдилища и съдии за деца, отделни помещения, подходящи за изслушване на деца и отделни, подходящи за деца помещения за изчакване.

Някои изводи от прегледа по проект FOCUS

Съществуват някои предизвикателства, свързани с индивидуалните оценки на деца жертви и деца, които са заподозрени или обвинени в престъпление, на които може да се постави акцент в нашия преглед:

- ◆ Не винаги има ясни законови разпоредби и рамка на политиките по повод задължението да се извършва индивидуална оценка за двете групи деца.
- ◆ Липсват ясни стандарти за качество за това как се провеждат индивидуалните оценки.
- ◆ В някои държави не съществуват ясни процеси или инструменти.
- ◆ В държавите, където *съществуват* процеси и инструменти за индивидуална оценка, същите нямат ясно определено предназначение и/или не се извършват системно.
- ◆ Познаването на принципите и стандартите за прилагане на индивидуална оценка сред работещи с деца специалисти е ограничено.
- ◆ Специалистите, работещи с деца, често не притежават дигитални умения, докато в същото време дигиталните умения на децата следва да бъдат включени в оценката, тъй като те често играят централна роля в извършване на самото престъпление.

Ключови препоръки

- ◆ Различните практики да бъдат интегрирани в една съгласувана, цялостна система, където индивидуалните оценки се извършват систематично и в съответствие със стандарти за високо качество.
- ◆ Да се почерпи опит от обещаващите практики, засягащи децата жертви (напр. модела Барнахус и модели за деца, които са заподозрени/обвинени като инструментариума LIJ в Нидерландия).
- ◆ Да се инвестира в изграждането на капацитета на специалистите, които работят с участващи в наказателни производства деца.
- ◆ Да постави акцент върху и да се инвестира във взаимодействието и сътрудничеството между системите за закрила и за правораздаване.
- ◆ Да се изготвят надеждни, мултидисциплинарни индивидуални оценки на национално ниво посредством:
 - ▶ изграждане на общо разбиране за това какво представлява индивидуалната оценка;
 - ▶ участие или инициране на срещи и разговори относно индивидуалните оценки по повод съдържанието им и по време на различните фази от процеса (разследване, съдебно производство) и между различните участници (прокурори, полиция, социални работници и др.);
 - ▶ изграждане на последователен подход/система чрез интегриране на различни практики;
 - ▶ разработване на процеси, основани на сътрудничество, с цел да се избегне дублиране в работата и да се гарантира, че целият процес протича гладко за детето;
 - ▶ изграждане на специализирани умения у ангажираните специалисти;
 - ▶ намиране на начини за подкрепа на капацитета и ресурсите.

последвайте ме

Terre des hommes in Europe
tdh-europe.org
twitter.com/TdhEurope
www.facebook.com/TdhEurope

Terre des hommes Hellas
www.facebook.com/tdh.greece
twitter.com/tdh_greece

Terre des hommes Romania
tdh.ro
www.facebook.com/TdhRomania

Child Circle
www.childcircle.eu
twitter.com/ChildCircle.EU

Child Rights Center, Serbia
cpd.org.rs
www.facebook.com/Centarzapravadeteta

Defence for Children The Netherlands
www.defenceforchildren.nl
twitter.com/DefenceChildren
www.facebook.com/DefenceForChildrenNL

**Social Activities and Practice
Institute, Bulgaria**
www.sapibg.org/bg
www.facebook.com/sapibg

Проект FOCUS е
съфинансиран от
програма „Права,
равенството,
гражданство“ на
Европейския съюз

